

Ung framtíð við pallborð

Umboð fyri samband, javnað og tjóðveldi dugdu væl at kjakast á pallborðsfundi á læraraskúlanum leygardagin. Høvuðsevnið gjørdist tjóðskaparspurningurin

HÖGNI MOHR

Páll á Reynatúgvu

Ungdómsráðstevnan í vikuskiftinum, sum FUR skipaði fyri, helt fram leygarmorgunin. Um 10-tíðina fóru stevnuuttakararnir frá morgunmatarborðinum á læraraskúlanum og á pallborðið í høllini. Við pallborðið sótu Páll á Reynatúgvu, sum umboðaði Tjóðveldisflokkinn, Elin Lindenskov, fyri Javnaðarflokkinn og Olav Enomoto, sambandsumboð. Fundurin var skipaður á vanligan hátt. Tey trý við pallborðið byrjaðu við smáum einarøðum, og lögdu við hesum grundarlag undir kjakið.

Páll á Reynatúgvu var rættiliga skaldborin í síni røðu, ið var merkt av hugflogi og kenslum. Framtíðar Føroyar myndaði hann sær sum málning. Hann segði, at skulu vit føroyingar fara undir at mála hendan málningur, er røttu fýrtreytirnar neyðugar. Heimastýri var eftir hansara tykki ikki ein teirra!

– Vit eiga ikki at stúra fyri sjálvbjargni. Vit hava framfihjartættindi; reina luft, grønna bøl, blátt hav og svarta undirgrund, segði ungi tingmaðurin á góðum og mergjadam sandoyarmáli. Umframt hetta náttúrugivna tilfeingið, nevndi Páll munin á menneskiskum her á oyggjum, ið hann helt vera størsta tilfeingið.

– Vit eru øll skilagóð, men hvør á sín hátt, segði

Fult vald, men ikki fullveldi

Elin Lindenskov var meira ítökilig enn Páll á Reynatúgvu í sínum ítaksi til kjakið. Hon tosaði meira um gerandisdagin, og serliga hin í Havn, ið sum kunnugt er merktur av tørv á barnansing og bústaðartrupulleikum, ið ung neyðast at dragast við. Elin mælti føroyingum til at broyta bústaðarvanar. Javnaðarumboðið neiti eisini við arbeiði og arbeiðsloysi.

– Vit eiga at miðja ímóti at fáa arbeiði til allar hendur, men tey arbeiðsleysu eiga eisini at kunna liva undir góðum treytum, segði hon.

Í ríkisráttarlaga spurninginum tyktist Elin meira hugað fyri broytingum enn flokkurin, hon umboðar. Kortini vóru orðingar hennara sera líkar teimum vit hoyra á tingi, tá javnaðarfólk eru á røðarpallinum har. Elin gjørdi greitt, at fullveldið ikki er fremsta mál, men at hon kortini helt nýskipan vera neyðuga. Og nýskipanin skuldi eita sjálvstýrislið!

– Neyðugt er, at broytingarættanin, sum ikki skal skundast ígjøgnum, fær stóra undirtøku, og at eitt samt lögting stendur aftan fyri ætlanina, segði hon og gjørdi greitt, at ein sjálvstýrisløg eftir javnaðarleiði fór at áseta fult føroyskt vald

og greiðar reglur um heima-rætt og at føroyska flaggið er einasta umboð landsins. Hvi hon so ikki vil hava fullveldi, sum eisini ásetir fult føroyskt vald, segði hon onki um.

»Verða vit ríkari...?»

Olav Enomoto úr Sambandsflokkinum var sera undirhaldandi í røðu og kjaki. Hann var eftir tykki teirra mongu, tann, ið dugdi best at halda røðu. Hóast unga sambandsstjórnin stóð rættiliga einsamøll millum mangar ungir og tjóðskaparsinnarar, var vónin framman. Tað var soleiðis, at ein rættur riði av pensiónistum, sum vóru á skeiði á Háskúlanum, var komin at lýða á. Og úr tí hópinum hoyrdust hvøllastu klappini, tá Enomoto gjørdi burtur úr sær.

– Vit kunnu ikki átaka okkum stór mál at umsitja. Tí ynskja vit samband millum javnstillaðu partarnar í ríkisfelagsskapinum. Gamla, góður vilji krevst, og eru trupulleikar, so hyggja vit upp á teir. Men at fáa fullveldi, tað er at fara ov langt. Man brýtur ikki húsini niður, tí ein pera fer. Man skiftir peruna, segði Olav Enomoto, sum segði seg vera føroyskan patriot.

Hann nýtti sum mynd, sum formaður Sambandsflokksins plagi. Myndina við motorvegnum niður ígjøgnum Evropa.

– Okkara møguleikar í

danska ríkinum innslúsa okkum í Evropeiska Samveldið, og har eru nógvir møguleikar, segði Olav, sum brúkti vendingina »at koma í sving« upp í saman.

– Vilja vit av við blokkin, er ikki neyðugt at samráðast. Vit kunnu bara koma í sving, og minka hann sjálvi, segði hann.

Olav Enomoto endaði røðu sína við at seta triggjar umfrevandi spurningar í sambandi við fullveldi:

– Verða vit ríkari, verða vit sterkari og hvørjar møguleikar fáa vit...?

Spurningnum svaraði hann alt fyri eitt, undir einum:

– Fullveldisætlanin skramblar saman!

Marita var ikki fræls

Tá kjakið byrjaði spurdi Elin Lindenskov beinanvegin undranarsom, um Olav Enomoto ætlaði sær upp í ES. Olav svaraði, at ein hvítbók um ES-spurningin átti at verið skrivað alt fyri eitt.

– Og hon skal vera betur enn Hvítabók, sum er ein reveranda tjóðveldisstevnu-skrá, visti Olav at siga.

Soleiðis byrjaði tímalanga kjakið, sum prógvaði, at tjóðskaparlígu reimingarnar í Føroyum eisini eru aðalmál teirra ung. Annað enn tjóðskaparmál vóru nærum ikki tikin upp á tungu.

– Únga og orðakringa sambandsstjórnin spurdi, hvi

hann ikki skuldi kenna seg frælsan, tá ið hann vaknaði um morgnarnar. Eisini hesum spurningi svaraði hann sjálvur.

– Nú verður so dúgliga fiskað eftir frælsi. Eg sigi, at vit eru fræls. Vit eru ikki niðurbundin, helt hann.

Elin Lindenskov, sum segði seg ikki ræðast fullveldi, helt kortini, at vit áttu at havt í huga, at vit hóast alt ikki høvdu livað undir harðrendum stýri.

Tjóðveldistingmaðurin var skjótur at svara.

– Javnaðarflokkurin átti at vita, at Føroyar ikki eru frælsar. Eg minnst andlitsbráð á táverandi lögmanni, Maritu Petersen, tá hon hevði verið í samráðingum við danir í 1993 og hevði fingið at vita, at alt var mist. Hon líktist ikki einari frælsari konu, segði Páll á Reynatúgvu.

Merkið og Dannebrog

Kjakast varð aftur og fram, og fólk gjørdur vart við seg úr høllini. Ein áhoyari hevði kagað á heimasíðuna hjá ST. Um Føroyar stóð lítið. Kortini fekt at vita, at føroyingar hava tveir merkisdagar: Danska grundlógardagin og drótingardag Margretu drótingar! Hetta helt áhoyarin vera somikið vanærligt, at hon ikki dugdi at seta orð á tað.

Elin Lindenskov segði seg skilja áhoyaran sera væl. Elin hevði sjálv verið í Kina í donskum ferðalagi einaferð, og ta ferðina varð Dannebrog hongt um hálsin á henni. Tað kendist sambært javnaðarvinnuni ikki serliga væl. Hon tók kortini málið í egnar hendur og klistraði Merkið úttan á Dannebrog!

Stórt partur av kjakinum millum pallborð og holl snúði seg um teir partar av valdsbýtnum millum Danmark og Føroya, sum tykjast ógreiðir. Páll á Reynatúgvu segði loysnina vera fullveldi. Elin Lindenskov segði seg skilja stóðuna, men mælti til varsemi, meðan Olav Enomoto endurtók áheitan sína um at »koma í sving«.

Gott kjak

Pallborði fekk endaliga orðið. Páll á Reynatúgvu segði, at orðaskiftið í dag og 5 - 6 ár aftur í tíðina prógvaði, at fullveldi er frægasta leið.

– Ongin skundar sær. Vit

hava livað undir heimastýri í 51 ár, segði hann.

Elin Lindenskov segði seg hava góðar framtíðarvónir. Hvussu enn úrslitið verður á ríkisráttarlaga økinum segði hon seg vóna, at tað ikki gongur út yvir vælfæðina.

– Vit skulu hava framburð við frælsum menniskjum, segði Elin Lindenskov.

Olav Enomoto helt eisini framtíðina verða bjarta og segði seg vóna, at øll fara at fáa peningaligan framburð í Føroyum.

– Men vit neyðast at koma í sving við at skapa eitt sjálvberandi samfelag, helt hann fyri.

Áhoyrararnir vóru eftir pallborðsfundin nærum á einum máli um, at fundurin hevði verið góður. Fleiri hildu, at ungu umboðini við pallborði dugdu betur at kjakast í dag enn á vanligum politiskum fundum, har serligur dentur altíð verður lagdur á flokspolitiskar eyðkenningar.

»Politikkur stinkar...«

Fyriresturin, sum Sjúrður Skaale helt í sambandi við ungdomsráðstevnunna um framtíð Føroya, var kveikjandi og áhugaverdur. Hugleitt varð um politikk, samfelag og fólkaraði

HÖGNI MOHR

Eftir døgurðasteðgin á læraraskúlanum leygardagin, røddi Sjúrður Skaale um leiklut hins einstaka í fólkaraðinum. Politikk og virðisbýti skilgreinaði hann við hesum orðum: Hovur fær hvat, sigur hvør!

Síðani segði hann, at tað ikki er lógið, um onkur segði, at politiskt vald er skeivt, tá hugsað verður um, hvussu stórt vald politikkarar hava.

– Men hevði onki politiskt vald verið, hevði bert hin sterkasti yvirlivað, og tiskil er helst neyðugt at siga, at politikkur er neyðugur. Var onki politiskt vald, var ongin menning. Bara ótti, segði Sjúrður.

Politiska valdstíð valdi Sjúrður at skýra høvðið á samfelagnum. Og okkara politiska høvdi er gjørt eftir høvði teirra gomlu griikka, sum funnu upp á orðið *demokratía*. Nýskapanin í hesum hugtaki var, at fólkóð

skuldi sleppa at velja tey sum skuldu ráða fyri borgum.

– Gomlu grikkarnir vóru klókir. Teir søgdu, at við hesi skipan ráða vit yvir teimum, sum ráða yvir okkum. Men fólkaraðið er ikki tvingisil. Tað er eitt tilbóð...!

Sambært Sjúrði Skaale taka øll ikki av hesum tilbóði. Sum kunnugt er vallutókan á ongum sinni 100%, og tey sum ikki velja hava ikki tikið við tilbóðnum.

– Eg tosaði við ein ungan mann herfyri. Hann segði, at politikkur stinkar, og at politikkarar eru bert við fyrri egnan vinning. Kanska hevur hann partvís rætt í hesum seinna, men at siga, at politikkur stinkar er ov bíflegt, tá viðkomandi ein maður kanska hevur fleiri meiningar um ítökilig politisk viðurskifti. Hann heldur kanska, at tað er burturvið at byggja nýtt lögtingshús, at meira eigur at verða latið

í arbeiðsloysisstuðli o.s.v. Tiskil er hann hugaður í politikk á saman um kemur, og kann ikki bara siga, at politikkur stinkar, helt Sjúrður Skaale.

Eiga at vera positiv

At politikkarar ikki líða neyð visti Sjúrður fyrst við at staðfesta, at allar politiskar lönir eru høgur. Síðani vísti hann við uppvarpi eina mynd av eini sirroppglassi.

– Hesum sirroppi ráða politikkarar yvir. Teir býta sirroppin millum borgararnar, og tað er freistandi at, um ikki annað, so bara líka sleikja sær um fingrarnar við jóvnum millumbili. Ja, at vera politikari er ein stór og long freisting, helt Sjúrður Skaale.

Sjúrður gjørdi nógvar burtur úr, at veljarin er ein sjálvstøðug vera. Hann undraðist t.d. yvir, tá øll standa alspenti og bíða eftir, hvat Jóannes Eidesgaard fór at siga um fullveldi.

– Hildið verður kanska,

at Jóannes Eidesgaard hevur einar 4.000 veljarar í lummanum, sum hann kann leggja á borðið tá honum lýstir. Hetta dømið visir kanska løgna uppfatanina hjá mongum einstaklingum. Teir standa og yppa óksl og siga, hvat kann man gera einsamallur...?

Svart valdshol

Annars helt Sjúrður, at veljarin hevði skyldu at vera positivur.

– Ofta verður sagt, at vit eru so fá, kunnu onki, duga onki o.s.v. Hesar útsagnir veksa seg skjótt stórar og gerast soleiðis grundsetningar, segði Sjúrður Skaale, sum helt, at vit føroyingar eru stórir, júst tí vit eru so fáir. Positivt helt Sjúrður tað vera, at hvør okkara hevur 1/45.000 av valdinum í landinum, meðan borgarar í stórum londum nærum onki vald hava í part.

Sera áhugaverdur vóru hugleiðingar Sjúrðar um føroyska fólkaraðið, sum

hann helt vera avmarkað og tiskil kanska als ikki fólkaraði.

– T.d. søgdu føroyingar í 1946, at teir vildu hava loysing, men danir søgdu, nei. Vit hava triggjar lögtingssamtýktir, ið mæla í móti hervaldi í Føroyum. Kortini er hervald her. Í 1993 skumpaðu danir lögtingið til viks, og settu ein nonevndan føroyabólk at stýra. Hesi dømi vísa á eitt svart valdshol, sum er mitt í okkara føroyska fólkaraði, segði Sjúrður.

Næstrakærleiki og idealisma

At enda viðgjørdi Sjúrður samfelagið við yvirskriftini, *samfelagið sum kodi*. Hann nevndi, at ein ofta hoyrir fólk siga, at tí ella tí átti samfelagið at tikið sær av.

– Fólk finnast at politikarum, tí teir ikki byggja fleiri ellisheim og bústovnar, meðan tey fæstu sjálvi royna at taka sær av sínum ommum; t.d. við at vitja tær oftari, segði hann, og nevndi eitt dømi um, hvussu næstrakærleikshugtakið er broytt.

– Danski menningar-málaráðharrin var og vitjaði í fátøkum landi. Einaferð kemur hann spákandi fram-

við einum biddara, sum rættir hondina fram eftir pengum. Ráðharrin leist ikki um vón, men gongur framvið. Spurður um, hvi hann ikki lat hesum fátæka nøkur oyru, svaraði hann við hesum orðum:

– Jeg går ind for institutionaliseret næstekærlighed...

Í hini grøvinu nevndi Sjúrður hjálpararsinnað fólk og felagsskapir, sum í roynd og veru taka politiskar upp-gávur á sína herðar.

Sjúrður eftirlýsti idealismu í Føroyum. Í hesum sambandi nevndi hann Don Quitote de la Mancha, sum er navn á bestu bók, Sjúrður hevur lisið.

– Bókin er ein riddara, sum livir í samsvari við síni idealir. Ein rættan idealist. Tá ið hugsað verður um hendan idealistin, ber til at staðfesta, at pengar og rationalisma ikki kunnu vera avgerðandi. Hjarta skal við, og ein eigur at hava stóði í egnum virðum. Ein eigur at tora í samsvari við trúna...

Sjúrður Skaale varð stórliga fagnaður eftir fyriresturin.